

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa ympäristöministeriölle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Esitysluonnoksen mukaan jätelain 15 §:ään lisättäisiin jokaiseen kohdistuva velvollisuus lajitella jätteet järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti. Pykälässä säädetyt lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudet sitoisivat kaikkia, joiden hallussa on jätettä, ja ne koskisivat myös kotitalouksissa syntyvää jätettä.

Kuluttajaliitto kannattaa ehdotusta. Velvollisuus lajitella jätteet järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti voi tukea kierrätysasteen nostamista.

Kuten esityksen vaikutusarvioissa (s. 31) tunnistetaan, jätteiden lajittelua koskevat vaatimukset voivat kuormittaa esimerkiksi toimintakyvyltään rajoittuneita ja ajantasaisen tiedon riittämätön saatavuus eri kielillä voi kohdella epätasa-arvoisesti eri ihmisryhmiä. Kuluttajaliitto pitää erittäin tärkeänä, että neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksia koskevia velvollisuuksia laajennetaan ja sen osalta varmistetaan riittävät resurssit ehdotetun 93 §:n mukaisesti, jotta kaikilla kuluttajilla olisi tosiasiallisesti riittävät tiedot ja mahdollisuudet jätteiden lajittelemiseksi.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä

-

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lakiin uutta säännöstä, jonka mukaan kiinteistön haltijan olisi osaltaan huolehdittava siitä, että jätteen keräyspaikan lajitteluohjeistus on ajantasainen ja että keräyspaikan käyttäjillä, kuten asukkailla ja liikehuoneistojen henkilöstöllä, on ajantasainen tieto jätteen lajittelu- ja keräysjärjestelyistä kiinteistöllä sekä lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin.

Pykälä velvoittaisi asunto-osakeyhtiötä jakamaan asukkaille kunnalta tai kunnalliselta jätelaitokselta saatavaa neuvontamateriaalia jätteiden lajittelusta. Tietoa lajittelun vaikutuksista jätehuollon kustannuksiin voitaisiin välittää asukkaille esimerkiksi osana yhtiön vuotuista toimintakertomusta ja erillisin tiedottein.

Kuluttajaliitto kannattaa ehdotusta. Kuluttajaliitto katsoo, että ehdotus voi perustelutekstin mukaisesti lisätä kotitalouksien tietoisuutta oikeista lajittelutavoista, mikä parantaa lajittelutehokkuutta ja lopulta nostaa kierrätysastetta. Lisääntynyt tietoisuus lajittelun vaikutuksista jätehuollon kustannuksiin voi osaltaan motivoida asukkaita lajitteluun.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

-

22 §. Valtion viranomaiset

-

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Pykälään ehdotetaan täsmennyksiä, joiden tarkoituksena on lisätä kuluttajien tietoisuutta lain 56 §:n mukaisesta mahdollisuudesta luovuttaa käytöstä poistettu tuote jakelijan vastaanottoon sekä tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Tavoitteena on parantaa erityisesti kotitalouksien SER-jätteiden keräystä.

Ehdotuksen mukaan käytöstä poistetun tuotteen vastaanottopaikka olisi osoitettava selvästi ja näkyvästi. Lisäksi jakelijan olisi viestinnässään aktiivisesti tiedotettava mahdollisuudesta luovuttaa käytöstä poistettu tuote jakelijan vastaanottoon. Tiedotuksessa olisi myös annettava kuluttajille tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Jakelijan tiedottamisvelvollisuus koskisi myös etäkauppiasta. Jakelijan olisi vastattava tiedotuksen kustannuksista.

Kuluttajaliitto pitää myönteisenä, että jakelijan velvollisuutta tiedottaa vastaanottopaikasta tarkennetaan ja että tiedotuksessa on jatkossa annettava kuluttajille tietoa myös tuotteen korjaus- ja uudelleenkäyttömahdollisuuksista. Kuluttajaliitto on pitkään korostanut, että korjaamisen tulee olla helppo ja luonteva vaihtoehto uuden tuotteen hankinnan sijaan. Kuluttajaliiton teettämän kuluttajatutkimuksen (Aula Research 2022, N=1090) mukaan jopa 78 prosenttia kuluttajista pitää käyttötavaroita vaikeasti korjattavina, ja yksi keskeinen este on tiedon puute korjausmahdollisuuksista. Jakelijan aktiivinen tiedotusvelvollisuus on askel oikeaan suuntaan.

Kuluttajaliitto toteaa lisäksi, että vastaanottopaikka on syytä sijoittaa myymälässä helposti löydettävään ja saavutettavaan paikkaan.

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Pykäläehdotuksessa täsmennettäisiin kunnan velvollisuutta järjestää jäteneuvontaa ja -tiedotusta ja lisättäisiin uusi momentti, jonka mukaan kunnan olisi osoitettava neuvontaan ja tiedotukseen vuosittain riittävä rahoitus. Neuvonnassa ja tiedotuksessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota uudelleenkäytön edistämiseen, elintarvikejätteen määrän vähentämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen.

Kuluttajaliitto kannattaa ehdotusta lämpimästi. Kuluttajaliitto yhtyy perustelutekstissä todettuun siitä, että lajitteluasenteiden ja -käytöksen muutos on todettu keskeisen tärkeäksi keinoksi parantaa lajitteluaktiivisuutta, ja asenteiden muuttamiseen tarvitaan jatkuvaa tiedotusta ja neuvontaa. Asukkaiden lajittelukäyttötymisen parantamiseksi tulisi neuvontaan kohdistaa nykyistä enemmän taloudellisia voimavaroja.

Neuvonnassa ja tiedotuksessa kotitalouksille tulee Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan viestiä, että tehokas biojätteen erilliskeräys ei korvaa ruokahävikin ennaltaehkäisyä vaan toimii keinona tehdä ruokahävikki näkyväksi ja siten vähentää sitä. Ensisijainen tavoite on syömäkelpoisen ruoan hävikin synnyn ehkäisy ja vasta sen jälkeen syntyneen biojätteen asianmukainen lajittelu.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

-

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

-

122 §. Tiedonsaantioikeus

-

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

-

Voimaantulosäännös

-

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

-

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Esitysluonnoksen mukaan Euroopan komissio on suositellut Suomea lisäämään ja helpottamaan jätteen erilliskeräystä. Kotitalouksien kohdalla neuvonnalla ja tiedottamisella on tärkeä rooli lisätä sekä valmiuksia että motivaatiota lajitella jätteet, mutta Kuluttajaliitto katsoo, että ne eivät ole yksistään riittäviä ohjauskeinoja.

Kuluttajaliitto esittää, että neuvonnan ja tiedottamisen ohella tulisi systemaattisesti kehittää kotitalouksien erilliskeräyksen palvelu- ja käyttäjäkokemusta. Arjen kierrätysratkaisujen tulee olla helppokäyttöisiä. Erilliskeräyksen houkuttelevuutta ja toimivuutta tulisi vahvistaa hyödyntämällä esimerkiksi palvelumuotoilua, valintamuotoilua ja muita käyttäytymistieteeseen perustuvia ohjauskeinoja jätelajittelun sujuvoittamiseksi kehittämällä keräyspisteiden rakenteita ja ergonomiaa siten, että lajittelu on miellyttävää ja vaivatonta sekä varmistamalla, ettei lajittelun käytännön toteutus edellytä esimerkiksi kohtuutonta fyysistä ponnistelua tai epämiellyttävää kontaktia jätteisiin. Nykyisellään osa keräyspisteistä saattaa vaikeuttaa lajittelua tarpeettomasti esimerkiksi liian korkealle sijoitettujen tai ahtaiden jäteaukkojen takia ja siten vähentää sitoutumista lajitteluun.

Kuluttajaliitto toteaa, että kierrätysasteen nostaminen edellyttää, että lajittelu koetaan arjessa mahdolliseksi ja mielekkääksi kotikeittiöistä aina yleisiin keräyspisteisiin asti.

Kuosa Viivi
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf